

Deel II
HET BEWIJS IN
CIVIELRECHTELIJKE
VERKEERSGESCHILLEN

Patrick LENVAIN

Inhoud

<i>Hoofdstuk 1. Het bewijs</i>	II. 1 – 1
Afdeling 1. Begrip	II.1 – 1
Afdeling 2. Het bewijsaanbod	II.1 – 1
<i>Hoofdstuk 2. De bewijslast</i>	II.2 – 1
<i>Hoofdstuk 3. Toepassing van de regels inzake bewijs in strafzaken</i>	II.3 – 1
Afdeling 1. Algemeen	II.3 – 1
Afdeling 2. De bewijsregeling inzake overmacht	II.3 – 3
Afdeling 3. Toepassingen inzake verkeer	II.3 – 5
§ 1. Uitwijkmaneuvers.	II.3 – 5
§ 2. Onaangepaste snelheid	II.3 – 5
§ 3. Aanrijden van een voorliggend voertuig	II.3 – 6
§ 4. Voorrang van rechts (stilstand van de voorranghebbende)	II.3 – 6
§ 5. Links afslaan	II.3 – 7
<i>Hoofdstuk 4. De bewijsmiddelen</i>	II.4 – 1
Afdeling 1. Algemeen	II.4 – 1
Afdeling 2. Vrije bewijsregeling	II.4 – 2
Afdeling 3. Wettelijke bewijsmiddelen	II.4 – 2
§ 1. getuigen	II.4 – 3
§ 2. vermoedens	II.4 – 5
§ 3. Bekentenis	II.4 – 7
Afdeling 4. Specifieke bewijsmiddelen	II.4 – 9
§ 1. De gemeenschappelijke ongevalsangifte	II.4 – 9
§ 2. De eenzijdige expertise	II.4 – 11
§ 3. Technische beoordelingselementen	II.4 – 15
Afdeling 5. Beperkingen.	II.4 – 16
§ 1. Geen oordeel op grond van persoonlijke kennis van de rechter	II.4 – 16
§ 2. Rechtmatigheid van het verkregen bewijs	II.4 – 18

Hoofdstuk 1

Het bewijs

Structuur

Afdeling 1. Begrip
Afdeling 2. Het bewijsaanbod

AFDELING 1. BEGRIP

2000 Bewijzen is de waarheid doen vaststellen van een betwist feit.¹ In geval van betwisting moet, in een geding, alles bewezen worden.

De rechtsregel moet evenwel niet worden bewezen. De rechter kent het recht of is minstens verondersteld het recht te kennen. Dit geldt evenwel niet voor buitenlandse wetgeving, noch voor plaatselijke of professionele gebruiken.²

Verbintenissen ontstaan uit oneigenlijke contracten en uit misdrijven of oneigenlijke misdrijven kunnen door alle middelen van recht worden bewezen (art. 1345, 1°).

AFDELING 2. HET BEWIJSAANBOD

2001 Het gebeurt vaak dat een partij zich tot de rechter wendt, en vooraleer de grond van de zaak in rechte te laten beoordelen, eerst tracht, door middel van de geëigende onderzoeksmaatregelen, het bewijs te leveren van de feitelijke elementen die zij aanvoert.

De enkele overwegingen dat de rechtbank in het strafdossier geen enkel element vindt om de ene versie boven de andere te verkiezen en “dat er twijfel is, op grond waarvan beide betichten dienen vrijgesproken en de burgerlijke vorderingen dienen afgewezen te worden”, doen niet blijken op

1. R. DEKKERS, *Handboek Burgerlijk Recht*, Brussel, Bruylant, Deel II, nr. 623.

2. R. VAN DE PUTTE, *De overeenkomst, haar ontstaan, haar uitvoering, haar bewijs*, Brussel, Larcier, 380; De regels inzake bewijslast zijn alleen op de feiten van de zaak van toepassing, met uitsluiting van de inhoud en de draagwijdte van de toepasselijke wet (Cass. 3 december 1990, *Arr. Cass.* 1990-91, 366).

welke gronden de beroepsrechters oordelen dat een door een van de partijen gevraagd deskundigenonderzoek, strekkende tot het nagaan van de omstandigheden van het ongeval en tot een advies over de verantwoordelijkheden, niet raadzaam is om bij te dragen tot het vormen van hun overtuiging.¹

Artikel 962 van het Gerechtelijk Wetboek verleent de rechter de mogelijkheid maar verplicht hem niet, ter oplossing van een voor hem gebracht geschil, een deskundige aan te stellen.² De feitenrechter oordeelt bijgevolg in feite en derhalve op onaantastbare wijze over de opportuniteit van de in artikel 962 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde onderzoeksmaatregel.³

Door te stellen dat het volstaat het advies van een deskundige in te winnen, vraagt de eiser echter geen deskundigenonderzoek aan.⁴

De rechter oordeelt, met inachtneming van het recht van verdediging, in feite of al dan niet een deskundigenonderzoek moet worden bevolen.⁵ Hetzelfde geldt wat een getuigenverhoor betreft.⁶ De rechter verwerpt terecht een aanbod tot getuigenbewijs in burgerlijke zaken wanneer hij vaststelt dat de aangevoerde feiten oud zijn, en dat de verklaringen van de getuigen die zouden kunnen worden gehoord niet van aard zouden zijn om de waarachtigheid van de feiten met zekerheid te bewijzen.⁷

1. Cass. 23 juni 1987, *Verkeersrecht* 87/181.

2. Cass. 29 maart 1974, *Arr. Cass.* 1974, 839; *Pas.* 1974, I, 782; Cass. 12 januari 1990, *Arr. Cass.* 1989-90, 633; *Pas.* 1990, I, 568.

3. Cass. 29 maart 1974, *Arr. Cass.* 1974, 839; *Pas.* 1974, I, 782.

4. Cass. 20 december 1974, *Arr. Cass.* 1975, 474; *Pas.* 1975, I, 437.

5. Cass. 17 november 1988, *Arr. Cass.* 1988-89, 321; *Pas.* 1989, I, 289.

6. Cass. 13 maart 1997, *J.L.M.B.* 1997, 1396.

7. Bergen 14 december 1989, *Verkeersrecht* 90/113.

Hoofdstuk 2

De bewijslast

2100 Artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek stelt dat wie de uitvoering van een verbintenis vordert, het bestaan daarvan moet bewijzen. Omgekeerd moet hij die beweert bevrijd te zijn, het bewijs leveren van de betaling of van het feit dat het tenietgaan van zijn verbintenis heeft teweeggebracht. Artikel 870 van het Gerechtelijk Wetboek stelt dat iedere partij het bewijs moet leveren van de feiten die zij aanvoert. Deze laatste bepaling houdt slechts een veralgemening in van de regel die is neergelegd in artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek.¹

Die regel kan worden samengevat met de slagzin: Wie beweert moet bewijzen (*actori incumbit probatio*).

2101 Dit beginsel wordt echter getemperd door andere bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek. De rechter kan aan iedere gedingvoerende partij bevelen het bewijsmateriaal dat zij bezit, over te leggen. Dit artikel verleent de rechter de mogelijkheid om overlegging te bevelen van het bewijsmateriaal dat een partij bezit of van een stuk dat zij vermoedelijk onder zich heeft, en dat het bewijs inhoudt van een terzake dienend feit, maar verplichten hem daartoe niet.²

Wanneer er gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens bestaan dat een partij of een derde een stuk onder zich heeft dat het bewijs inhoudt van een terzake dienend feit, kan de rechter bevelen dat het stuk of een eensluidend verklaard afschrift ervan bij het dossier van de rechtspleging wordt gevoegd (art. 877 Ger. W.). Opnieuw gaat het hier om een mogelijkheid, doch niet om een verplichting in hoofde van de rechter.³

2102 Om op grond van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek schadevergoeding te kunnen verkrijgen, is niet alleen vereist dat de eisende partij schade lijdt, maar ook dat de verwerende partij een fout heeft begaan die in oorzakelijk verband staat met die schade. Het bestaan van die fout mag niet worden afgeleid uit het enkel bestaan van schade.⁴

De partij die zich op het bestaan van een gebrek van de zaak, in de zin van artikel 1384, eerste lid B.W., beroept, moet het bewijs van dit gebrek leveren. Dit houdt niet de verplichting in het gebrek nader te bepalen. Het

1. Cass. 10 december 1981, *Arr. Cass.* 1981-82, 504; *Pas.* 1982, I, 496.

2. Cass. 14 december 1995, *R.W.* 1996-97, 198.

3. Cass. 2 juni 1977, *Arr. Cass.* 1977, 1019; *Pas.* 1977, I, 1012; *J.T.* 1977, 455.

4. Cass. 4 februari 1994, *Verkeersrecht* 94/67.

is voldoende te bewijzen dat de schade geen andere oorzaak kan hebben dan een gebrek in de zaak. De rechter kan het bestaan van een gebrek van de zaak alleen maar uit haar gedrag afleiden als hij elke andere oorzaak uitsluit. Wanneer de feitenrechter oordeelt dat bij abnormaal gedrag van een zaak, de bewaarder, om van zijn aansprakelijkheid te worden ontheven, het bewijs moet leveren dat het abnormale gedrag van die zaak te wijten is aan een vreemde oorzaak, dan legt het aangevochten arrest aan die bewaarder een bewijslevering op die niet in de wet voorkomt.¹

De verzekerde die lastens zijn verzekeraar doet gelden dat hij recht heeft op een betaling, moet niet enkel de schade bewijzen, maar ook de gebeurtenis die daartoe aanleiding heeft gegeven, en moet aantonen dat het verzekeringscontract wel degelijk dat schadegeval voorziet en het niet uitsluit.²

1. Cass. 28 februari 1992, *Verkeersrecht* 92/89.

2. Cass. 5 januari 1995, *Verkeersrecht* 95/103; *R.W.* 1995-96, 29.

Hoofdstuk 3

Toepassing van de regels inzake bewijs in strafzaken

Structuur

Afdeling 1.	Algemeen
Afdeling 2.	De bewijsregeling inzake overmacht
Afdeling 3.	Toepassingen inzake verkeer
	§ 1. Uitwijkmaneuvers
	§ 2. Onaangepaste snelheid
	§ 3. Aanrijden van een voorliggend voertuig
	§ 4. Voorrang van rechts (stilstand van de voorranghebbende)
	§ 5. Links afslaan

AFDELING 1. ALGEMEEN

2200 De meeste verkeersfouten zijn tegelijk inbreuken op de Strafwet.

Hier geldt een specifieke bewijsregeling. Wanneer een rechtsvordering steunt op een misdrijf, moet de eiser het bewijs leveren van de bestanddelen van het misdrijf. Dit impliceert dat de eiser het bewijs moet leveren dat de eventueel door de verweerder ingeroepen rechtvaardigingsgronden, waaraan enig geloof kan worden gehecht, niet bestaan.¹

In burgerlijke zaken moet de partij die een vordering heeft ingesteld welke gegrond is op een strafbaar feit, het bewijs leveren van de toerekenbaarheid van het misdrijf aan de verweerder of van het niet-bestaan van de rechtvaardigingsgrond die door deze laatste wordt ingeroepen, voor zover deze bewering niet van iedere geloofwaardigheid is ontbloot.² Deze regel geldt immers slechts wanneer de bewering van de betichte niet van iedere geloofwaardigheid is ontbloot.³

1. Cass. 8 september 1960, *Arr. Cass.* 1961, 25; *Pas.* 1961, I, 29; *R.W.* 1961-62, 163; Cass. 4 december 1992, *R.W.* 1992-93, 883; Cass. 30 september 1993, *R.W.* 1993-94, 964; Cass. 4 december 1992, *Verkeersrecht* 93/64; Brussel 22 juni 1987, *Verkeersrecht* 88/66.

2. Cass. 22 december 1995, *Verkeersrecht* 96/57; Cass. 4 december 1992, *Verkeersrecht* 93/64; Rb. Brussel 8 december 1995, *Verkeersrecht* 96/32; zie ook: E. BREWAEYS, 'Uitwijkmaneuvers', *Verkeersrecht* 88/108.

3. Cass. 10 oktober 1990, *Verkeersrecht* 91/45.

De partij die in burgerlijke zaken een vordering instelt gegrond op een fout die een misdrijf is, moet het bewijs van de aanwezigheid van de bestanddelen van dat misdrijf leveren. Wanneer een partij haar vordering laat steunen op de overtreding door een bestuurder van de voorschriften van de artikelen 8.3 en 10.1.1° van de Wegcode, moet zij bijgevolg voor de feitenrechter bewijzen dat die bestuurder zijn voertuig niet voortdurend goed in de hand heeft gehad en zijn snelheid niet had geregeld zoals door de omstandigheden was vereist, opdat zij geen ongevallen had kunnen veroorzaken. De feitenrechter vermag naar recht te oordelen dat de enkele door de eisende partij aangevoerde omstandigheid dat het voertuig bestuurd door de verweerder zonder aanwijsbare redenen van de baan was gereden, als zodanig niet het bewijs oplevert van een overtreding van de artikelen 8.3. en 10.1.1° van de Wegcode.¹

Het bestaan van een noodtoestand als rechtvaardigingsgrond wordt echter niet wettig door de feitenrechter vastgesteld, wanneer deze geen concreet feitelijk gegeven vermeldt waaruit hij wettelijk vermag af te leiden dat de dader van een misdrijf geplaagd was voor een ernstig en dreigend kwaad en dat deze niet anders de belangen heeft kunnen vrijwaren die hij verplicht was voor alle andere te beschermen, dan door het plegen van het hem tenlastegelegde feit. Als dusdanig gelden niet de beperkingen en ongemakken die op niet onvoorziebare wijze uit een andere reglementering, zoals deze inzake parkeren, voortvloeien.²

- 2201 Niet alle fouten in het verkeer zijn evenwel inbreuken op de Strafwet.³ Hier zullen dus de gewone regels inzake bewijsvoering gelden.
- 2202 Alle bewijsregels uit het verkeersstrafrecht zijn niet zomaar van toepassing in burgerlijke verkeerszaken. Wanneer zowel de bestuurder als de passagier van een motorfiets het leven lieten bij een ongeval, klaarblijkelijk te wijten aan de fout van de bestuurder van de motorfiets, maar niet kan worden uitgemaakt wie van beiden op het ogenblik van de feiten de motorfiets bestuurde, kunnen de rechthebbenden van het slachtoffer geen beroep doen op het beginsel dat de eigenaar, houder van de inschrijving van het voertuig, behoudens tegenbewijs als bestuurder dient te worden aangewezen.⁴ Anderzijds is de aansprakelijkheidsverzekeraar van het motorrijtuig gehouden tot vergoeding van de door de benadeelden geleden schade. Het is van geen belang of de in het ongeval betrokken vrachtwagen door de verzekeringnemer zelf of door een aangestelde van deze laatste

1. Cass. 16 februari 1990, *Verkeersrecht* 90/97.

2. Cass. 10 januari 1995, *Verkeersrecht* 95/112.

3. Brussel 6 maart 1987, *Verkeersrecht* 87/159; Luik 28 november 1986, *J.L.M.B.* 1987, 524; Pol. Brugge 21 oktober 1996, *Verkeersrecht* 97/98.

4. Antwerpen 31 maart 1987, *Verkeersrecht* 87/180; zie over dit beginsel in het strafrecht: B. DEWIT, noot bij Cass. 26 oktober 1994, *Verkeersrecht* 95/29; zie thans ook: Cass. 30 januari 1996, *Verkeersrecht* 96/86.

werd bestuurd, nu niet wordt voorgehouden dat door de eigenaar aan zijn werknemer het recht werd ontzegd gebruik te maken van de vrachtwagen tijdens het weekend waarin het ongeval is gebeurd.¹

2202/005 Tenslotte moet worden beklemtoond dat in strafzaken het bewijs van een bepaald feit bewezen kan worden door alle middelen van recht. De strafrechters die na te hebben vastgesteld dat de twee betrokken bestuurders een ongevalsaangifte hebben ingevuld en hebben gesteld dat ‘door hun handtekening erop aan te brengen elke partij de daarop aangebrachte vermeldingen heeft aanvaard’ en daaruit afleiden dat een tegenbewijs door een getuige niet mogelijk is, hebben toepassing gemaakt van de bewijsregelen in burgerlijke zaken en hebben hun beslissing in strafzaken niet naar recht verantwoord.²

AFDELING 2. DE BEWIJSREGELING INZAKE OVERMACHT

2203 Wanneer de beweerde onrechtmatige handeling bestaat in een overtreding van een norm die een welbepaald verbod of gebod oplegt, dan is de dader in beginsel aansprakelijk. Om zijn aansprakelijkheid uit te sluiten dient de schadeverwekker dan overmacht aan te tonen. In de mate echter dat de onrechtmatigheid moet beoordeeld worden aan de hand van de geconcretiseerde zorgvuldigheidsnorm die men in acht moet nemen, moet de dader geen overmacht bewijzen. Het behoort aan de tegenpartij om een fout in hoofde van de schadeverwekker aan te tonen.

Het enkele feit dat niet bewezen is dat een ongeval aan overmacht te wijten is, laat niet toe te besluiten dat de schadeverwekker een fout heeft begaan.³ De aangesprokene doet er evenwel goed aan om zelf de fout van een derde, de fout van het slachtoffer of een vreemde oorzaak te bewijzen. Wordt evenwel aangetoond dat de schadeverwekker onzorgvuldig handelde, dan kan “overmacht” niet bevrijdend werken. Wordt een rechtvaardigingsgrond ingeroepen en is deze bewering niet van alle geloofwaardigheid ontbloot, dient de onjuistheid ervan door het slachtoffer aangetoond te worden.⁴

1. Brussel 4 december 1992, *Verkeersrecht* 93/100.

2. Cass. 2 januari 2003, *Verkeersrecht* 2003/53.

3. Gent 3 januari 1986, *Verkeersrecht* 86/98.

4. Brussel 15 december 1988, *R.G.A.R.* 1990, nr. 11.601; Rb. Turnhout 28 mei 1990, *T.B.B.R.* 1990, 492.

Diegene die zich beroept op overmacht, moet in beginsel de overmacht bewijzen.¹ Het Hof van Beroep te Brussel oordeelde dat de bestuurder van het voertuig dat een stuk metaal kaatst op het navolgend voertuig een inbreuk pleegt op artikel 557, 4° Sw. De bestuurder beroept zich op een rechtvaardigingsgrond die niet van iedere geloofwaardigheid gespeend is, door te beweren dat er zich op de weg die hij volgde een metalen voorwerp bevond dat voor hem een toevallig feit uitmaakte.² In dergelijk geval dient, overeenkomstig de algemene beginselen van de bewijslast, de onjuistheid te worden aangetoond door het slachtoffer. Voor de schadeverwekker volstaat dat hij de rechtvaardigingsgrond die hij inroept, geloofwaardig maakt.

De bewijslast wordt evenwel niet omgekeerd indien het verweermiddel een loutere bewering is die op niets steunt, zo bijvoorbeeld wanneer de beweerde overmachtssituatie geen steun vindt in de concrete feitelijke omstandigheden van het schadegeval. Wanneer bijvoorbeeld de aangesproken bestuurder de beweerde onvoorzienbare gebeurtenis, met name het plots uitwijken van een vrachtwagen waardoor het ongeval veroorzaakt zou zijn, door geen enkel objectiveerbaar gegeven staft en evenmin enig gegeven betreffende de identificatie van de vrachtwagen voorlegt, toont de bestuurder geen overmacht aan.^{3 4}

Het bewijs van de vreemde oorzaak waardoor de spoorwegvervoerder wordt vrijgesteld van zijn aansprakelijkheid voor de aan reizigers overkomen ongevallen kan onrechtstreeks blijken uit het geheel van omstandigheden die iedere mogelijke fout zijnerzijds uitsluiten. Het vermoeden van aansprakelijkheid dat op de spoorwegvervoerder rust voor dergelijke ongevallen houdt niet in dat de verklaringen van de vervoerder of van diens aangestelden en agenten niet in aanmerking zouden mogen worden genomen om het bestaan te beoordelen van een vreemde oorzaak welke door de vervoerder wordt ingeroepen om zich aan zijn aansprakelijkheid te onttrekken.⁵

- 2204 Het beginsel van de bewijsregeling in strafzaken mag echter niet op te algemene of te absolute wijze worden opgevat. Wanneer de benadeelde tegen het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds een vordering tot vergoeding instelt naar aanleiding van een toevallig feit, dat overmacht uitmaakt in hoofde van de bestuurder van het motorrijtuig dat het ongeval veroorzaakte, moet die benadeelde het bewijs van overmacht leveren.⁶ Wanneer de aansprakelijke partij een eigen fout van het slachtoffer aan-

1. Zie bv. Vred. Louveigné 23 mei 1989, *T. Vred.* 1989, 18.

2. Brussel 3 april 1990, *R.G.A.R.* 1992, nr. 11.911.

3. Rb. Turnhout 28 mei 1990, *T.B.B.R.* 1990, 492.

4. Zie: H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en L. WYNANT, 'Overzicht van rechtspraak - Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad - 1985-1993', *T.P.R.* 1995, p. 1278, nr. 54.

5. Cass. 5 januari 1995, *Verkeersrecht* 95/109.

6. Cass. 13 november 1997, *Verkeersrecht* 98/42.

voert (zoals het niet-dragen van de veiligheidsgordel), zal die aansprakelijke, die de gevorderde vergoeding betwist, het bewijs moeten leveren van de eigen fout van het slachtoffer en van het oorzakelijk verband tussen deze fout en de schade. Bij eigen fout van het slachtoffer dient de schadevorderende partij niet te bewijzen dat er geen oorzakelijk verband is tussen een fout van het slachtoffer en de schade zoals deze zich *in concreto* heeft voorgedaan, maar de in schadevergoeding aangesproken partij heeft de bewijslast voor de feiten die naar haar bewering de schadevordering zouden aantasten.¹ Het niet-dragen van de veiligheidsgordel staat niet in oorzakelijk verband met het ongeval. Het kan evenwel het vergoedingsrecht van het slachtoffer aantasten ingevolge risicoaanvaarding. Deze

1. Cass. 23 september 1997, *Verkeersrecht* 98/20.

omstandigheid maakt dus geen rechtvaardigingsgrond uit. De betichte, de burgerlijk aansprakelijke partij of de verzekeraar van de betichte die vrijwillig is tussengekomen, moeten, wanneer zij deze omstandigheid inroepen, het bewijs leveren van het bestaan van die eigen fout en van het oorzakelijk verband tussen deze fout en de schade.¹

AFDELING 3. TOEPASSINGEN INZAKE VERKEER

§ 1. *Uitwijkmaneuvers*

- 2205 Wanneer de burgerlijke vordering gegrond is op een onvoorzichtigheidsdelict (onopzettelijke slagen en verwondingen), behoort het aan de eisende partij om de onjuistheid te bewijzen van de ingeroepen rechtvaardigingsgrond, afgeleid uit het foutieve maneuver van een onbekend gebleven weggebruiker, die de verweerder tot een uitwijkmaneuver dwong, wanneer die ingeroepen rechtvaardigingsgrond in het licht van de elementen van de zaak geenszins onwaarschijnlijk voorkomt.²

§ 2. *Onaangepaste snelheid*

- 2206 Wanneer een partij haar burgerlijke vordering laat steunen op de overtreding door een bestuurder van de voorschriften van de artikelen 8.3 en 10.1.1° van de Wegcode, moet zij bewijzen dat die bestuurder zijn voertuig niet voortdurend in de hand heeft gehad en dat hij zijn snelheid niet had geregeld zoals door de omstandigheden was vereist, opdat zij geen ongevallen zou veroorzaken. Het verlaten van de rijbaan zonder aanwijsbare reden bewijst niet dat die bestuurder de in het geding zijnde bepalingen heeft overtreden.³

1. Cass. 3 december 1997, *Verkeersrecht* 98/44.

2. Brussel 22 juni 1987, *Verkeersrecht* 88/66; E. BREWAEYS, 'Uitwijkmaneuvers', *Verkeersrecht* 88/108.

3. Cass. 16 februari 1990, *Verkeersrecht* 90/97.

§ 3. *Aanrijden van een voorliggend voertuig*

2207 Het louter feit dat een bestuurder een voorgaand voertuig langs achter aanrijdt volstaat niet om hem een inbreuk op artikel 10 van de Wegcode te verwijten. Volgens de regels inzake bewijs dient de eigenaar van een aangereden voertuig het bewijs te leveren van de inbreuk begaan door de aanrijder, zoniet de ongegrondheid in te roepen van de rechtvaardigingsgronden die deze laatste inroept.¹

Wanneer bij een kettingbotsing het eerste voertuig werd aangereden door het onmiddellijk daaropvolgende dat op zijn beurt door een achterlijger werd vooruitgeduwd tegen het eerste, dan volstaat het voor de eigenaar van dit eerste voertuig te bewijzen dat hij schade heeft opgelopen door de rijwijze van de verschillende achter hem komende bestuurders, zonder dat hij ieders specifiek aandeel moet bewijzen. De achteropkomende bestuurders dienen *in solidum* te worden veroordeeld tot vergoeding van de door de eerste geleden schade.²

§ 4. *Voorrang van rechts (stilstand van de voorranghebbende)*

2208 Wanneer de feitenrechter oordeelt dat de verklaringen van beide partijen over de vraag of de voorranghebbende had stilgestaan vooraleer het kruispunt op te rijden, volstrekt tegenstrijdig zijn en er geen objectieve beoordelingselementen toelaten aan de ene versie meer geloof te hechten dan aan de andere, zodat, wat dit twistpunt betreft, geen der partijen voldoet aan de op haar rustende bewijslast, impliceert dit oordeel de vaststelling dat de versie van de voorrangsplichtige bestuurder, die beweerde dat de voorranghebbende had stilgestaan, niet van alle grond ontbloomt is.³

De Wegcode stelt geen vermoeden van schuld in ten nadele van de van links komende bestuurder. De van rechts komende bestuurder moet het bewijs leveren van alle bestanddelen van de inbreuk op artikel 12.3.1. Deze regel geldt, ingevolge artikel 12.3.2 slechts, ten aanzien van de bestuurder die niet is gestopt en opnieuw heeft aangezet in zodanige omstandigheden dat dit maneuver zichtbaar was.⁴

1. Pol. Mechelen 22 maart 1996, *Verkeersrecht* 97/18.

2. Brussel 11 december 1985, *Verkeersrecht* 86/58.

3. Cass. 4 december 1992, *Verkeersrecht* 93/64; in strafzaken: Cass. 17 september 1974, *Pas.* 1975, I, 62; *R.G.A.R.* 1975, nr. 9415.

4. Brussel 7 november 1990, *Verkeersrecht* 91/118.

Het bewijs van de inbreuk op de voorrang van rechts en het bewijs van de inbreuk op artikel 12.3.2 of 12.4 van de Wegcode zijn niet van verschillende regels onderworpen, maar bij gebrek aan dienende bewijzen is het de bestuurder die normaal de voorrang heeft, die een vermoeden van voorrang geniet tot het tegendeel bewezen wordt.¹

- 2209 Anderzijds wordt soms wel aanvaard dat de bewering van de voorrangsplichtige bestuurder, als zou het voorranghebbende voertuig tot stilstand gekomen zijn vooraleer zich op het kruispunt te begeven, door concrete elementen worden ondersteund, zoals bijvoorbeeld de lokalisatie van de schade.² De voorrangsplichtige bestuurder die de schets op de gemeenschappelijke ongevalsangifte ondertekent zonder enige opmerking te formuleren, heeft zich akkoord verklaard met het feit dat de voorranghebbende zonder vooraf gestopt te zijn het kruispunt kwam opgereden. Indien de voorranghebbende bestuurder werkelijk zou gestopt zijn, zou de voorrangsplichtige niet nagelaten hebben dit onmiddellijk op het formulier te vermelden.³

§ 5. *Links afslaan*

- 2210 Het verzuim van de verplichting van de naar links afslaan bestuurder om zich vooraf naar links te begeven, kan niet worden afgeleid uit het louter stilzwijgen van deze bestuurder daaromtrent. Wanneer die bestuurder echter een uitvoerige en gedetailleerde uiteenzetting heeft gegeven over de verschillende achtereenvolgende rijbewegingen die hij heeft uitgevoerd en niet vermeldt dat hij zich inderdaad naar links had begeven, is diens stilzwijgen omringd door een aantal omstandigheden die een geheel van gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens vormen, waaruit kan worden afgeleid dat hij deze verplichting niet heeft nageleefd.⁴

1. Corr. Hasselt 2 november 1989, *Verkeersrecht* 90/72, met noot S. SONCK.

2. Rb. Brussel 28 maart 1988, *Verkeersrecht* 89/8.

3. Brussel 7 november 1990, *Verkeersrecht* 91/118.

4. Brussel 1 april 1988, *Verkeersrecht* 88/189; zie ook: Cass. 24 september 1986, *Verkeersrecht* 86/192; Brussel 5 oktober 1987, *R.W.* 1987-88, 683.

Hoofdstuk 4

De bewijsmiddelen

<i>Structuur</i>	
Afdeling 1.	Algemeen
Afdeling 2.	Vrije bewijsregeling
Afdeling 3.	Wettelijke bewijsmiddelen
	§ 1. Getuigen
	§ 2. Vermoedens
	1. Algemeen
	2. Het gezag van gewijsde
	3. Feitelijke vermoedens
	4. Eenzijdige expertise
	5. De verklaringen van een betrokken partij
	§ 3. Bekentenis
Afdeling 4.	Specifieke bewijsmiddelen
	§ 1. De gemeenschappelijke ongevalsangifte
	§ 2. De eenzijdige expertise
	§ 3. Technische beoordelingselementen
	1. De aard van de schade
	2. Glasscherven
	3. Remsporen en wiskundige snelheidsberekening
Afdeling 5.	Beperkingen
	§ 1. Geen oordeel op grond van persoonlijke kennis van de rechter
	§ 2. Rechtmatigheid van het verkregen bewijs

AFDELING 1. ALGEMEEN

- 2300 Inzake onrechtmatige daad mag het bewijs van de feiten door alle middelen van recht worden geleverd. In het verkeersstrafrecht bestaan specifieke regels, o.m. in verband met de bewijswaarde van processen-verbaal.
- 2301 De rechter heeft terzake ook als het ware een zuinigheidsplicht. Het nut van een expertise moet beoordeeld worden, rekening houdend met de bevoegdheid van de rechter om een vluggere en goedkopere onderzoeksmaatregel te bevelen. Derhalve, indien de oplossing van het geschil afhangt van vaststellingen van materiële feiten, kan de rechter beslissen een

gerechtsdeurwaarder aan te stellen om tot vaststellingen over te gaan (art. 519 Ger.W.). In dergelijk geval moet de daartoe aangestelde gerechtsdeurwaarder de bepalingen van de artikelen 962 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek niet volgen. Zijn vaststelling zal geen andere bewijskracht hebben dan deze toegekend aan de vaststellingen verricht door deskundigen.¹

- 2302 In burgerlijke zaken geldt dus een vrije mogelijkheid tot bewijs van de feiten en omstandigheden waarin een verkeersongeval zich heeft voorgedaan. Op die mogelijkheid bestaan een aantal uitzonderingen, zoals deze over het algemeen gelden inzake bewijsvoering.

AFDELING 2. VRIJE BEWIJSREGELING

- 2303 Zoals elke onrechtmatige daad kunnen ook verkeersfouten worden beezen door die bewijsmiddelen die specifiek in het Burgerlijk Wetboek werden voorzien. Zo kan worden verwezen naar het eigenlijke getuigenbewijs (dat ook door een aantal bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek wordt geregeld), de bekentenis, vermoedens enz. Het bestaan van een schriftelijk bewijs is, inzake burgerlijke aansprakelijkheid, eerder de uitzondering dan de regel. Ook kan, wat de bewijsvoering betreft, een beroep worden gedaan op de onderzoeksmaatregelen die door het Gerechtelijk Wetboek worden voorzien: het getuigenverhoor, het deskundigenonderzoek, het plaatsbezoek, de persoonlijke verschijning van de partijen.

AFDELING 3. WETTELIJKE BEWIJSMIDDELEN

- 2304 Het Gerechtelijk Wetboek voorziet een aantal “bewijsmiddelen”, die de rechter moeten toelaten de waarheid te achterhalen. Het spreekt vanzelf dat de rechter deze bewijsmiddelen – die veeleer onderzoeksmaatregelen zijn – slechts mag aanwenden indien de wet geen bepaald bewijsmiddel voorschrijft.

Wanneer de wet die vorm van bewijsvoering niet verbiedt, oordeelt de rechter op onaantastbare wijze of een getuigenbewijs dienstig kan worden geleverd, voor zover hij het principiële recht om zodanig bewijs te leveren niet schendt.²

1. Rb. Luik (Kort Ged.) 9 februari 1995, *J.T.* 1996, 84; *J.L.M.B.* 1996, 472.

2. Cass. 5 december 1994, *R.W.* 1995-96, 154

Anderzijds kan de onderzoeksmaatregel slechts worden bevolen indien de feiten terzake dienend zijn (art. 877 en 915 Ger. W.).

- 2305 Een louter eenzijdige verklaring afgelegd ten overstaan van de verbalisanten, behoort niet tot de bewijsmiddelen die door artikel 1316 van het Burgerlijk Wetboek op limitatieve wijze worden opgesomd. Deze wetsbepaling wordt geschonden door het vonnis dat oordeelt dat een partij het voldoende bewijs levert van een feit door zich te steunen op de enkele vaststelling dat deze partij vanaf haar ondervraging door de verbalisanten, dit feit had vermeld.¹ De rechter die enkel steunt op loutere beweringen van de eiser schendt de regels van de bewijslast.² De rechter die zijn beslissing evenwel laat steunen op de beweringen van de verweerder die door de eiser niet zijn betwist, schendt de regels der bewijslast niet.³
- 2306 De rechter wijst het aanbod van bewijs door getuigen wettig af, wanneer hij oordeelt dat het tegendeel van de te bewijzen feiten door feitelijke vermoedens vaststaat.⁴

§ 1. Getuigen

- 2307 Wanneer de wet bewijsvoering door getuigen niet verbiedt, oordeelt de rechter in feite en derhalve op onaantastbare wijze of een getuigenbewijs dienstig kan worden geleverd, mits hij het principieel recht om zodanig bewijs te leveren niet miskent.⁵ Hij kan oordelen dat een getuigenbewijs overbodig is, omdat de feitelijke elementen van de zaak op een andere wijze vaststaan.⁶
Ook negatieve feiten komen in aanmerking voor bewijs met getuigen.⁷
- 2308 In de praktijk komen getuigenverklaringen vaak voor in burgerlijke verkeersgeschillen. De rechter zal veeleer uitzonderlijk toepassing maken van de bepalingen van de artikelen 915 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek inzake getuigenverhoor. In veel gevallen wordt genoeg genomen met de verklaring van de getuige zoals deze schriftelijk werd opgenomen in een

1. Cass. 11 maart 1987, *Verkeersrecht* 87/124.

2. Cass. 3 maart 1978, *Arr. Cass.* 1978, 780.

3. Cass. 25 oktober 1979, *Arr. Cass.* 1979-80, 261.

4. Cass. 18 mei 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 1075; *Pas.* 1981, 1, 1075.

5. Cass. 17 februari 1995, *R.W.* 1994-95, 190.

6. Cass. 18 mei 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 1075.

7. Cass. 6 april 1962, *R.W.* 1962-63, 792.

strafdossier, of zoals deze werd neergeschreven in een verklaring, al dan niet op een typeformulier van de verzekeraar van het in het ongeval betrokken voertuig.

- 2309 Wat het getuigenbewijs betreft merkt men enige jurisprudentiële achterdocht tegen een getuige wiens naam niet voorkomt op de gemeenschappelijke ongevalsaangifte¹, zeker wanneer het gaat om een laattijdige verklaring.² Volgens sommigen kan met de verklaring van dergelijke getuige geen rekening worden gehouden omdat hij onvoldoende waarborgen biedt voor objectiviteit en neutraliteit³, of omdat de niet-vermelding van een getuige op de aangifte een gebrek aan loyaliteit inhoudt ten aanzien van de andere partij die aldus zelf niet meer tijdig op zoek kan gaan naar een getuige die haar versie zou ondersteunen.⁴

Deze zienswijze wordt door anderen dan weer in vraag gesteld, meer bepaald omdat men hierdoor aan een aanrijdingsformulier een bijzondere wettelijke bewijswaarde zou toekennen die het in rechte niet heeft.⁵

Daarenboven moet ook rekening worden gehouden met de omstandigheden waarin de aangifte tot stand kwam: indien het opstellen van een tegensprekelijke ongevalsaangifte niet mogelijk is, bijvoorbeeld omdat de werkgever dit verbiedt of omdat dit belangrijke vertragingen zou kunnen meebrengen in de dienstregeling van het openbaar vervoer, kan men niet vragen dat een getuigenverklaring zou worden geweerd op grond van de overweging dat de identiteit van de getuige alleen op eenzijdige wijze werd vermeld of medegedeeld.⁶

Soms wordt getwijfeld aan de objectiviteit, en bijgevolg aan de geloofwaardigheid van de verklaring afgelegd door een getuige-inzittende van een in het ongeval betrokken voertuig⁷, zeker wanneer het gaat om de verklaring van de instructeur van een autorischool betreffende een ongeval waarin diens leerling was betrokken.⁸ Toch kan men niet als algemene regel stellen dat de verklaringen van inzittenden steeds terzijde moeten worden geschoven omdat die passagiers stelselmatig de versie van de bestuurder van het voertuig waarin zij hebben plaatsgenomen, zouden beamen.⁹ De getuigenis van een inzittende mag in aanmerking worden

1. Rb. Antwerpen 19 september 1985, *Verkeersrecht* 85/150; Rb. Brussel 8 september 1989, *Verkeersrecht* 90/25; Vred. Beringen 11 januari 1991, *Verkeersrecht* 92/8; Vred. Deurne 16 juli 1993, *Verkeersrecht* 94/28; anders: Brussel 15 februari 1996, *Verkeersrecht* 96/59.
 2. Rb. Brussel 8 september 1989, *Verkeersrecht* 90/25.
 3. Pol. Leuven 25 maart 1999, *Verkeersrecht* 2000/27; Pol. Brugge 25 mei 2000, *T.A.V.W.* 2001, 205.
 4. Pol. Brussel 7 april 2000, *Verkeersrecht* 2001/69.
 5. P. ARNOU, 'Het aanrijdingsformulier als bewijsmiddel bij de burgerlijke vordering uit verkeersmidrijven', *R.W.* 1998-1999, 1172.
 6. Pol. Brussel 3 mei 2000, *Verkeersrecht* 2001/6; Pol. Brussel 23 februari 2001, *Verkeersrecht* 2001/117.
 7. Antwerpen 24 juni 1986, *Verkeersrecht* 86/184; Antwerpen 11 maart 1987, *T. Vred.* 1991, met noot D. DE BEULE; Bergen 10 juni 1994, *Verkeersrecht* 95/5; Rb. Mechelen 29 oktober 1987, *Verkeersrecht* 89/24; Rb. Gent 17 september 1993, *Intern. Vervoerr.* 1994, 137.
 8. Bergen 16 mei 1989, *Verkeersrecht* 89/183.
 9. Brussel 21 oktober 1986, *Verkeersrecht* 88/163; Bergen 21 november 1989, *Verkeersrecht* 91/56.

genomen wanneer diens verklaring voldoende gedetailleerd is en door geen enkel materieel gegeven wordt tegengesproken.¹ Zo werd ook aangenomen dat er geen aanleiding is om de getuigenis van de medebestuurder van een ambulancevoertuig te verwerpen.² De verklaring van een persoon die niet aan de verbalisanten werd gesignaleerd en die werd afgelegd zes maanden na de feiten, kan niet in aanmerking worden genomen.³ Een laattijdig opgenomen getuigenverklaring mag echter niet terzijde worden geschoven wanneer deze voldoende gedetailleerd is en door geen enkel materieel gegeven van het dossier wordt tegengesproken.⁴

Er bestaat, ook in burgerlijke zaken, een zekere argwaan tegen anonieme getuigen.⁵

-
1. Brussel 27 april 1992, *Verkeersrecht* 92/119; Bergen 15 maart 1994, *Verkeersrecht* 94/133; Bergen 10 juni 1994, *Verkeersrecht* 95/4; Pol. Leuven 14 september 1995, *Verkeersrecht* 96/5; Pol. Leuven 6 juni 1996, *Verkeersrecht* 97/41.
 2. Bergen 21 maart 1985, *Verkeersrecht* 85/68.
 3. Brussel 15 februari 1988, *Verkeersrecht* 88/142.
 4. Rb. Brussel 28 mei 1987, *Verkeersrecht* 87/161.
 5. Vred. Brussel 22 oktober 1987, *Verkeersrecht* 88/43; in strafzaken: Pol. Vilvoorde 9 april 1990, *Verkeersrecht* 91/15; B. DE SMET, 'Het recht op een eerlijk proces versus de bescherming van bedreigde getuigen en politieambtenaren', *R.W.* 1997-98, 241.

Geen wetsbepaling of rechtsbeginsel beperkt de toelaatbaarheid van het indirect getuigenis. De bewijswaarde ervan wordt aan het oordeel en het beleid van de rechter overgelaten.¹

§ 2. Vermoedens

1. ALGEMEEN

- 2310 Vermoedens zijn gevolgtrekkingen die de wet of de rechter afleidt uit een bekend feit om te besluiten tot een onbekend feit (art. 1349 B.W.). Er bestaan wettelijke vermoedens (bijvoorbeeld het gezag van het rechterlijk gewijsde: art. 1350, 3° B.W.), waartegen soms een bewijs in andere zin mogelijk is (art. 1352 B.W.). Er zijn ook vermoedens die niet bij de wet zijn ingesteld. Deze worden overgelaten aan het oordeel en aan het beleid van de rechter, die geen andere dan gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens zal aannemen (art. 1353 B.W.).

2. HET GEZAG VAN GEWIJSDE

- 2311 Het gezag van gewijsde in strafzaken heeft betrekking op al hetgeen zeker en noodzakelijk beslist werd door de strafrechter betreffende het bestaan van de aan de verdachte ten laste gelegde feiten, welke er ook de juridische omschrijving van weze, en slaat eveneens op de motieven die de noodzakelijke ondersteuning zijn van de beslissing.²
 Het gezag van het strafrechtelijk gewijsde verhindert dat nog een overtreiding in oorzakelijk verband wordt weerhouden in hoofde van de vrijgesproken bestuurder, zelfs indien de strafrechter niet de juiste omschrijving heeft gegeven van het feit waardoor het ongeval gebeurde.³
- 2312 Het arrest van het Hof van Cassatie van 15 februari 1991⁴ heeft het beginsel van het absoluut gezag van het strafrechtelijk gewijsde sterk afgezwakt. Wie geen partij was bij de strafvordering kan hetgeen daar werd beslist opnieuw voor de burgerlijke rechter in vraag stellen.

1. Cass. 25 februari 1980, *R.W.* 1980-81, 384; *Arr. Cass.* 1979-80, 769.

2. Cass. 17 december 1987, *Verkeersrecht* 88/90.

3. Antwerpen 30 september 1986, *Verkeersrecht* 7/85.

4. *Verkeersrecht* 91/71; *R.W.* 1991-92, 15; *Pas.* 1991, 1, 572; *J.T.* 1991, 741; *R.C.J.B.* 1992, 5, met noot F. RIGAUX; *J.L.M.B.* 1991, 1159; zie ook: Cass. 6 mei 1993, *J.L.M.B.* 1993, 1408; Gent 26 november 1993, *Verkeersrecht* 94/55.

3. FEITELIJKE VERMOEDENS

2313 De eenvoudige afwezigheid van een ontkenning vanwege een partij van een feit dat door de andere partij wordt naar voor gebracht maakt, in beginsel, slechts een bekentenis of een berusting uit, wanneer zij begeleid wordt door omstandigheden die dit tot gevolg hebben. De rechter mag echter deze omstandigheid weerhouden als vermoeden, waarvan hij de bewijskracht beoordeelt. Wanneer een bestuurder in een ongeval betrokken is en de gemeenschappelijke ongevalsaangifte mee ondertekent zonder de feitelijke gegevens verschaft door de andere bestuurder tegen te spreken, moet men er over het algemeen van uitgaan dat hij de versie van de andere bestuurder aanvaardt.

Een precieze beschrijving van de aard van het aanrijdende voertuig, het gedrag van de bestuurder ervan die de beweringen te zijnen laste niet tegensprak, de lokalisatie van de schade, en de normaal te verwachten gevolgen van het beschreven maneuver, vormen een geheel van gewichtige, met elkaar overeenstemmende vermoedens die als een bewijs kunnen worden aangenomen.²

Ook de eigenaardige houding van de in een ongeval betrokken bestuurder kan soms als een vermoeden van diens aansprakelijkheid gelden.³ Het plegen van vluchtmisdrijf schept echter op zichzelf nog geen vermoeden van aansprakelijkheid.⁴ Wel wordt aangenomen dat wie een vluchtmisdrijf pleegt, een fout begaat in oorzakelijk verband met de schade die voortvloeit uit het feit dat de andere partij, door het ontbreken van de dienstige vaststellingen, een kans verliest om de eventuele aansprakelijkheid van de voortvluchtige dader te bewijzen.⁵

Soms worden bepaalde vermoedens afgeleid uit bekende gegevens, zoals de ligging van de glasscherven op de rijbaan, de lokalisatie en de aard van de schade. Deze gegevens zullen verder worden besproken.

1. Bergen 17 september 1993, *Verkeersrecht* 94/88.

2. Vred. Kontich 31 januari 1991, *Verkeersrecht* 92/9; zie ook Brussel 6 mei 1997, *R.G.A.R.* 1998, nr. 12.939.

3. Vred. Jette 11 maart 1987, *Verkeersrecht* 88/41: de door een ongeval benadeelde partij moet niet de schadelijke gevolgen dragen van het feit dat de onverantwoorde houding van de andere bestuurder en het eigenaardige verloop van het strafrechtelijk onderzoek iedere materiële vaststelling betreffende de omstandigheden van het ongeval onmogelijk hebben gemaakt.

4. Rb. Ieper 22 april 1959, *Bull. ass.* 1959, 545.

5. Brussel 27 juni 1991, *R.G.A.R.* 1992, nr. 12.032.

4. EENZIJDIGE EXPERTISE

- 2314 Een deskundigenverslag dat als dusdanig niet tegenwerpe-lijk is aan één van de partijen, omdat de expertise jegens haar niet tegensprekeli-
k was, kan als vermoeden gelden ingevolge de omstandigheden waarin het werd
opgesteld.¹

5. DE VERKLARINGEN VAN EEN BETROKKEN PARTIJ

- 2315 Het verzuim van de verplichting van de naar links afslaan-
de bestuurder om zich vooraf naar links te begeven, kan niet worden afgeleid uit het
louter stilzwijgen van deze bestuurder daaromtrent. Wanneer die bestuur-
der echter een uitvoerige en gedetailleerde uiteenzetting heeft gegeven over
de verschillende achtereenvolgende rijbewegingen die hij heeft uitgevoerd
en niet vermeldt dat hij zich inderdaad naar links had begeven, is diens
stilzwijgen omringd door een aantal omstandigheden die een geheel van
gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende vermoedens vor-
men, waaruit kan worden afgeleid dat hij deze verplichting niet heeft
nageleefd.²

§ 3. *Bekentenis*

- 2316 Deze materie wordt geregeld door de artikelen 1354 tot 1356 van het
Burgerlijk Wetboek, en door de desbetreffende rechtsleer en rechtspraak,
die aan deze wettelijke beginselen verfijning heeft gegeven.
- 2317 De vermeldingen die een bestuurder op een gemeenschappelijke ongevals-
aangifte aanbrengt, maken een buitengerechtelijke bekentenis uit.³
- 2318 De verklaring die een in het ongeval betrokken bestuurder heeft neerge-
schreven maakt een buitengerechtelijke bekentenis uit, die volledige be-
wijswaarde heeft tegen hem en die niet kan worden herroepen.⁴ Gelet
echter op het schematisch en onpersoonlijk karakter van de vragen die de
bestuurders moeten beantwoorden om de omstandigheden van het onge-
val aan te duiden, moet worden nagegaan wat zij hebben willen verklaren,

1. Cass. 2 februari 1971, *B.R.H.* 1972, 184; Rb. Antwerpen 5 juli 1949, *R.W.* 1949-50, 209; Kh. Gent 26
januari 1971, *B.R.H.* 1971, 563; zie ook: Cass. 14 september 1984, *R.W.* 1985-86, 1027.

2. Brussel 1 april 1988, *Verkeersrecht* 88/189; zie ook: Cass. 24 september 1986, *Verkeersrecht* 86/192;
Brussel 5 oktober 1987, *R.W.* 1987-88, 683.

3. Bergen 25 juni 1987, *Verkeersrecht* 88/6; Bergen 14 juni 1989, *Verkeersrecht* 90/8.

4. Bergen 15 oktober 1993, *Verkeersrecht* 94/132.

eerder dan zich aan de letterlijke betekenis van de gebruikte termen te houden. Bovendien kan de bekentenis slechts betrekking hebben op feitelijke elementen en niet op de juridische oplossing die aan een geschil moet worden gegeven.¹ In geval van geschil worden de aansprakelijkheden door de rechter beoordeeld. Deze is niet gebonden door eventuele erkenningen van aansprakelijkheid, aangezien de partijen zich kunnen vergissen over de draagwijdte van hun rechten.²

De vrijwillige erkenning door een partij van een rechtsfeit maakt een gerechtelijke bekentenis uit. Daartoe is niet vereist dat deze partij de wil had om aan de tegenpartij een bewijsmiddel te verschaffen. Zelfs indien kan worden verondersteld dat de verzekeraar, wanneer hij het bestaan van een oorzakelijk verband tussen de fout van zijn verzekerde en de schade erkende, de juridische gevolgen van deze erkenning verkeerd inschatte, kan deze dwaling de bekentenis niet aantasten, aangezien krachtens artikel 135 van het Burgerlijk Wetboek de dwaling omtrent het recht geen nietigheidsgrond voor de bekentenis oplevert.³

- 2319 De gevolgen van de buitengerechtelijke bekentenis zijn dezelfde als deze van de gerechtelijke bekentenis. Die buitengerechtelijke bekentenis heeft tegen degene die ze heeft afgelegd volle bewijskracht. Bovendien is zij onherroepelijk.⁴
- 2320 De in artikel 1356, derde lid van het Burgerlijk Wetboek, neergeschreven regel van de onsplitsbaarheid van een bekentenis wordt niet miskend wanneer de rechter een vals bevonden bestanddeel van een samengestelde bekentenis ter zijde laat.⁵
- 2321 Een loutere bewering, die niet meer is dan een veronderstelling en die niet bewezen is, kan in geen enkel opzicht een bewijs uitmaken.⁶ De rechter kan zijn beslissing daarop uiteraard niet gronden.⁷

1. Bergen 21 november 1990, *Verkeersrecht* 91/56.

2. Brussel 3 februari 1988, *Verkeersrecht* 88/127.

3. Bergen 14 november 1990, *Verkeersrecht* 90/30.

4. Bergen 14 juni 1989, *Verkeersrecht* 90/8; Bergen 15 oktober 1993, *Verkeersrecht* 94/132.

5. Cass. 3 september 1992, *Verkeersrecht* 93/8.

6. Bergen 20 november 1992, *Verkeersrecht* 93/122.

7. Bergen 15 januari 1993, *Verkeersrecht* 94/27.

AFDELING 4. SPECIFIEKE BEWIJSMIDDELEN

- 2322 De rechtspraktijk leert dat inzake het burgerlijk verkeerscontentieux de feiten en omstandigheden van het in betwisting zijnde ongeval vaak aan de hand van gelijkaardige elementen wordt bewezen (in dit verband is de gemeenschappelijke ongevalsaangifte het meest belangrijke document). De rechtspraak heeft een aantal beoordelingsregels inzake deze bewijsmiddelen gecreëerd.

§ 1. *De gemeenschappelijke ongevalsaangifte*¹

- 2323 De op een ongevalsaangifte aangebrachte verklaringen en vermeldingen maken een buitengerechtelijke bekentenis uit (zie boven).

Het aanrijdingsformulier dat onmiddellijk na de feiten door beide partijen wordt opgesteld en ondertekend dient als hoofduitgangspunt te worden genomen ter beoordeling van het ongeval. Het dient qua objectiviteit te primeren op het strafdossier dat later werd samengesteld op aangifte van een der bestuurders.² De ongevalsaangifte is ertoe bestemd de vaststellingen van de politie of de rijkswacht te vervangen en om aan de betrokken verzekeraars de feitelijke elementen ter kennis te brengen die hen moeten toelaten de aansprakelijkheden te beoordelen.³ De opmerkingen die de in het ongeval betrokken bestuurders op de gemeenschappelijke ongevalsaangifte aanbrengen, moeten worden beoordeeld zowel door acht te slaan op hun uitdrukkelijke verklaringen als door rekening te houden met de eventuele betwisting van de verklaringen van de tegenpartij.⁴ Er anders over beslissen zou tot gevolg hebben dat aan een gemeenschappelijk opgemaakte en ondertekende ongevalsaangifte alle bewijskracht wordt ontnomen.⁵

1. Zie B. NOKERMAN, 'De bewijskracht van een gemeenschappelijke ongevalsaangifte', *Verkeersrecht* 91/12; F. GLORIEUX, 'Het aanrijdingsformulier. Beknopt overzicht van rechtspraak 1987-1997', *T.A.V.W.* 1997, 108.

2. Antwerpen 18 november 1993, *Verkeersrecht* 94/53; Gent 24 mei 1995, *T.A.V.W.* 129; Gent 27 maart 1995, *T.A.V.W.* 1997, 132.

3. Brussel 19 juni 1989, *Verkeersrecht* 90/9; Rb. Brussel 11 maart 1993, *Verkeersrecht* 93/123.

4. Vred. Sint-Joost-ten-Noode 3 februari 1987, *Verkeersrecht* 87/107.

5. Brussel 3 oktober 1988, *Verkeersrecht* 89/62; Pol. Leuven 18 januari 1996, *Verkeersrecht* 96/125.

2324 Meestal wordt dan ook geoordeeld dat door een gemeenschappelijke ongevalsangifte in te vullen en te ondertekenen, zonder de feitelijke gegevens, hierop vermeld door de andere bestuurder en waarvan hij kennis nam, tegen te spreken, de bestuurder de versie van de andere impliciet bijtreedt.¹ Die instemming wordt dan vermoed.² Het feit dat het aanrijdingsformulier vermeldt dat het geen erkenning van aansprakelijkheid inhoudt, doet daaraan geen afbreuk.³ Toch worden deze beginselen niet ongenueanceerd toegepast, bijvoorbeeld wanneer de andere bestuurder na het ongeval in het ziekenhuis werd opgenomen.⁴

Het is wellicht aangewezen geval per geval te onderzoeken en na te gaan of de betrokken bestuurder op het ogenblik van de ondertekening van de aangifte wel kennis heeft kunnen nemen van de feitenversie zoals die door de andere bestuurder werd neergeschreven.⁵

In die zin wijst een gedeelte van de rechtspraak erop dat op een aangifteformulier niet voldoende plaats voorzien is om bijkomend in de eigen verklaring ook nog de versie van de tegenpartij tegen te spreken en dat men dient te beseffen dat steeds één partij als eerste dergelijk formulier zal dienen in te vullen.

Men kan dus volgens deze rechtspraak juridisch geen schuld weerhouden op grond van het feit dat de versie van de tegenpartij niet werd tegengesproken in het aanrijdingsformulier.⁶

Daarenboven beklemtoont een aantal auteurs dat de fout voor de aanrijding, die men via een aanrijdingsformulier wil bewijzen, ook in regel een misdrijf uitmaakt zodat men in ieder geval niet kan spreken over een 'buitengerechterlijke bekentenis' in de zin van artikel 1354 tot 1356 van het Burgerlijk Wetboek, maar alleen over een bekentenis waaraan geen bijzondere wettelijke bewijswaarde is verbonden en die alleen een bewijs-element kan vormen tussen alle andere, door de rechter vrij te beoordelen.⁷

2325 Men neemt aan dat het te verregaand is om uit een summiere schets, zonder schaal, opgesteld onder de emotie van het ongeval, beslissende gevolgtrekkingen af te leiden betreffende de totstandkoming van dit on-

1. Brussel 7 januari 1984, *Verkeersrecht* 85/89; Brussel 7 mei 1986, *Verkeersrecht* 86/138; Antwerpen 16 februari 1989, *Verkeersrecht* 89/139, met noot E. BREWAEYS; Brussel 19 juni 1989, *Verkeersrecht* 90/9; Antwerpen 20 november 1990, *Verkeersrecht* 92/69; Rb. Brussel 11 maart 1993, *Verkeersrecht* 93/123; Rb. Leuven 24 juni 1992, *Verkeersrecht* 93/23; Vred. Sint-Jans-Molenbeek 19 mei 1987, *Verkeersrecht* 88/181; Pol. Leuven 27 april 1995, *Verkeersrecht* 96/4; *anders*: Antwerpen 11 mei 1995, *T.A.V.W.* 1997, 131.

2. Bergen 17 september 1983, *Verkeersrecht* 94/88.

3. Antwerpen 11 december 1991, *Verkeersrecht* 92/118; *anders*: Antwerpen 7 februari 1989, *Verkeersrecht* 89/138.

4. Antwerpen 19 oktober 1988, *Verkeersrecht* 89/137.

5. Pol. Brussel 6 februari 2001, *Verkeersrecht* 2001/139.

6. Rb. Turnhout 7 januari 2000, *Verkeersrecht* 2000/188; Rb. Turnhout 31 maart 2000, *T.A.V.W.* 2001, 201; Pol. Oudenaarde 4 september 2000, *T.A.V.W.* 2001, 203.

7. P. ARNOU, *o.c.*, 1169 e.v.

geval.¹ De schets van de aanrijding op de gemeenschappelijke ongevals-aangifte laat niet toe daaruit gevolgtrekkingen af te leiden die noch steun, noch bevestiging vinden in de verklaringen van de partijen.²

- 2326 Anderzijds moeten de bestuurders die in een ongeval zijn betrokken, voldoende aandacht besteden aan het opmaken van de gemeenschappelijke ongevalsaangifte. De voorrangsplichtige bestuurder die de schets op de gemeenschappelijke ongevalsaangifte ondertekent zonder enige opmerking te formuleren, heeft zich akkoord verklaard met het feit dat de voorranghebbende zonder vooraf gestopt te zijn het kruispunt kwam opgereden. Indien de voorranghebbende bestuurder werkelijk zou gestopt zijn, zou de voorrangsplichtige niet nagelaten hebben dit onmiddellijk op het formulier te vermelden.³ Het is ook raadzaam om duidelijk te vermelden dat er al dan niet zichtbare schade is.
- 2327 De gevolgen van het al dan niet vermelden van de aanwezigheid van getuigen op de ongevalsaangifte werden reeds eerder besproken (zie hierboven).
- 2328 Inzake een verzekering “eigen schade” werd aangenomen dat op grond van het algemeen beginsel *fraus omnia corrumpit* de ongevalsaangifte in hoofde van de verzekeraar enkel een vergoedingsverplichting meebrengt wanneer die aangifte oprecht is en wanneer de aangegeven omstandigheden met de realiteit overeenstemmen.⁴

1. Brussel 14 maart 1990, *Verkeersrecht* 91/4.

2. Bergen 12 november 1991, *Verkeersrecht* 92/68.

3. Brussel 7 november 1990, *Verkeersrecht* 91/118.

4. Brussel 26 mei 1994, *Verkeersrecht* 95/3; anders: Luik 27 mei 1970, *Jur. Liège* 1970-71, 129.

- 2329 De gegevens van de ongevalsangifte (en meer bepaald de schets) zijn vaak zeer summier. Dikwijls zal het nodig zijn deze elementaire gegevens aan te vullen met, bijvoorbeeld, een officiële schets, die de juiste aard van de rijbaan en de bestaande verkeersstekens weergeeft, eventueel een vaststelling door een gerechtsdeurwaarder (art. 516, tweede lid Ger. W.), attesten van het K.M.I. inzake de atmosferische omstandigheden op het ogenblik van het ongeval, e.d.m.

§ 2. *De eenzijdige expertise*

- 2330 De rechter dient geen rekening te houden met het onderzoek, ongeveer een maand na het ongeval ter plaatse verricht door een technisch deskundige op verzoek van de verzekeraar van een van de in het ongeval betrokken partijen. Dergelijk onderzoek is louter eenzijdig.¹

Dit arrest schuift een onderzoek dat ongeveer een maand na het ongeval door een technisch deskundige op verzoek van de verzekeraar van een van de in het ongeval betrokken partijen werd uitgevoerd, terzijde omwille van het louter eenzijdig karakter ervan. Het gebeurt vaak dat de Rechter inzake verkeersongevallen weigerachtig staat ten opzichte van de onderzoeken en adviezen betreffende de totstandkoming van het ongeval, die, op verzoek van een van de partijen, door een deskundige worden verricht. Er werd reeds beslist dat het verslag van een deskundige die eenzijdig door een partij werd aangesteld geen voldoende waarborgen van objectiviteit biedt om als bewijselement in aanmerking te worden genomen.² Het Hof van Beroep te Luik oordeelde dat “les avis des conseils techniques ne peuvent prévaloir contre le rapport de l’expert judiciaire assermenté, la conviction des juges ne pouvant se fonder sur des considérations unilatérales, dépourvues de garanties légales ... Qu’en la matière, les calculs mathématiques – ou prétendus tels ne peuvent pas toujours satisfaire l’esprit en raison de leur spécialisation et de leurs données incertaines qui ne tiennent pas suffisamment compte des éléments de la cause ni surtout des réactions humaines; qu’en certains cas, la solution du litige dépend d’avantage de l’intime conviction qui se dégage de toutes les circonstances relevées par le dossier; qu’au demeurant, la science mathématique cesse d’être exacte, et donc crédible, dès lors que, sous les apparences d’une rigueur qui lui est propre, elle travaille sur des hypothèses erronées, non vérifiées ou arbitraires”.³ Bij het onderzoek van een middel waarin de eiser het bestreden arrest verweet niet te hebben geantwoord op

1. Antwerpen 24 maart 1986, *Verkeersrecht* 86/159, met noot E. BREWAEYS.

2. Antwerpen 30 april 1986, nr. 1270 inzake Poels cs. t. Swaenen, onuitgeg.

3. Luik (4de kamer) 9 januari 1986, nr. 231/85 inzake Delrez t. Defoy, onuitgeg.

de aanvullende conclusies, gewijd aan het advies van de deskundige die eiser, meer dan drie jaar na het ongeval, had geraadpleegd, stelde het Hof van Cassatie vast dat het bestreden arrest oordeelde dat de beschouwingen en bevindingen van deze expert aangaande een gewichts- en snelheidsverschil niet zo zijn dat ze de redenering ontzenuwen van de eerste rechter die vooral de door de rijkswachters ter plaatse gedane vaststellingen en de stand van de voertuigen, na de aanrijding, in aanmerking heeft genomen. Het Hof oordeelde dat door aldus de feitelijke gegevens te preciseren en de redenen op te geven waarop het stoelt en waarom het de door eiser ingeroepen conclusies verwierpt, het bestreden arrest deze conclusies beantwoordt.¹ Men merkt dus onmiddellijk dat de Hoven en Rechtbanken er, specifiek in het domein van het verkeersongevallencontentieux, de voorkeur aan geven zich te houden aan de strikte gegevens van het dossier, en meer bepaald aan de door de verbalisanten gedane vaststellingen en opmetingen, en vaak ook aan de bevindingen van de door het Parket (eenzijdig) aangestelde deskundige. Toch gebeurt het dikwijls dat de partijen het oneens zijn met die vaststellingen, ofwel de conclusie van de deskundige van het Parket betwisten. Al te vaak gebeurt het dat, zelfs bij zware verkeersongevallen, het Parket om een of andere reden nalaat een deskundige te belasten met een onderzoek omtrent de juiste omstandigheden van het ongeval. In die gevallen lijken de raadslieden van de partijen en de Rechtbank zich bevoegd te achten een aantal technische elementen, zoals remsporen, glasscherven op de rijbaan, plaats van de voertuigen of het slachtoffer na de aanrijding, enz., te gaan beoordelen en te gaan interpreteren. Wie in de loop van een dergelijke procedure een technisch advies vraagt aan een persoon waarvan men aanneemt dat deze terzake meer bevoegd is, krijgt meer dan eens het verwijt te horen, ofwel dat deze “expertise” unilateraal is, en bijgevolg niet kan worden tegengesteld aan de andere partij(en), ofwel dat deze expertise laattijdig is. De partij die haar toevlucht neemt tot een eenzijdige expertise doet dit niet zozeer met de bedoeling zich een bewijsmiddel te verschaffen, dan wel om zich te informeren. Dergelijke eenzijdige expertise, die uiteraard op verzoek van één partij gehouden wordt, kan in principe niet aan derden worden tegenovergevoerd. Die eenzijdige expertise zal echter door de Rechtbank kunnen weerhouden worden als een “attest”, met andere woorden, als een vermoeden. De geloofwaardigheid van dit vermoeden zal afhangen van de eerlijkheid, de bevoegdheid en de onafhankelijkheid van de opsteller van het verslag, alsook van de min of meer ideale voorwaarden waarin het onderzoek van de eenzijdig aangestelde deskundige heeft plaatsgehad. Een deskundigenverslag dat als dusdanig niet tegenwerpelijk is aan een van de partijen, omdat de expertise jegens haar niet tegensprekelijk was, kan als

1. Cass. (eerste kamer) 6 juni 1985, nr. 4.615, onuitgeg.

vermoeden gelden ingevolge de omstandigheden waarin het werd opgesteld.¹ De tegenpartij kan dit bewijs bestrijden door evenwaardige bewijsmiddelen, en uiteraard ook door een regelmatige, tegensprekelijke, expertise.² Een eenzijdig deskundigenverslag wordt dus in beginsel door de Rechtbanken als een voldoende bewijsmiddel aanvaard, op voorwaarde dat de expertise met de nodige ernst en nauwkeurigheid werd doorgevoerd, en voldoende waarborgen van objectiviteit biedt.³ De rechter kan dus, zonder het principe te schenden van de tegenwerpelijke van de eenzijdige expertise, beslissen dat daaruit wel een vermoeden kan worden geput, zodat hij bijgevolg dit bewijsmiddel kan weerhouden. De juiste omstandigheden van een ongeval kunnen immers, bij analogie van artikel 1348, 1° van het Burgerlijk Wetboek, door alle middelen van recht, vermoedens inbegrepen, worden bewezen. Het argument van de laattijdigheid is niet altijd steekhoudend. In de meeste gevallen beschikt de deskundige over dezelfde elementen als deze waarover de partijen en de Rechtbank beschikken: het strafdossier, ongevalsaangifte, eventuele schetsen, de lokalisatie van de schade zoals deze uit de stukken blijkt, enz. Het gebeurt – helaas maar al te vaak – dat de Hoven en Rechtbanken zich pas na maanden of jaren over de aansprakelijkheid betreffende een verkeersongeval moeten uitspreken. Zal iemand ooit, wanneer de discussie zich situeert op louter technisch vlak, aan de Rechtbank, of aan het Hof, durven verwijten dat de genomen beslissing onjuist is, enkel en alleen omdat zij pas meerdere jaren na het ongeval wordt geveld? Indien de “eenzijdige expertise” betreffende de technische omstandigheden van het ongeval voldoet aan de gestelde vereisten (objectiviteit, ernst en nauwkeurigheid in hoofde van de deskundige), maakt zij een volwaardig stuk uit dat in de debatten wordt gebruikt, en wanneer partijen daarover conclusies trekken, zal de Rechter in zijn motivering met deze elementen rekening moeten houden. De Rechter zal dus de redenen moeten aanduiden waarom hij al dan niet met deze expertise rekening houdt. Dergelijke motiveringsverplichting situeert zich enkel op louter formeel vlak; de verplichting van artikel 97 (nu art. 149) van de Grondwet om de vonnissen en arresten te motiveren, beantwoordt aan een vormvereiste⁴, en het Hof van Cassatie kan nooit nagaan of de redenen die de Rechter aangeeft om het advies van de deskundige te verwerpen, op technisch vlak juist zijn, tenzij de feitenrechter aan de bevindingen van de deskundige een zin of een draagwijdte heeft toegekend die onverenigbaar is met hetgeen daarin werd vastgesteld, betoogd of vermeld. Een arrest is overeenkomstig artikel 97 (thans art. 149) van de Grondwet met redenen omkleed, wanneer de

1. Cass. 2 februari 1971, *B.R.H.* 1972, 184; Rb. Antwerpen 5 juli 1949, *R.W.* 1949-50, 209; Kh. Gent 26 januari 1971, *B.R.H.* 1971, 563; zie ook: Cass. 14 september 1984, *R.W.* 1985-86, 1027.

2. Brussel 3 maart 1934, *R.H.A.* 1934, 223.

3. Vred. Sint-Gillis 22 januari 1979, *J.T.* 1979, 343; Vred. Verviers 24 maart 1978, *J.T.* 1978, 512.

4. Cass. 15 maart 1977, *Arr. Cass.* 1977, 767.

Rechter duidelijk en ondubbelzinnig de redenen opgeeft waarom hij derwijze heeft beslist, ook al zijn zij onjuist of onwettig.¹ Er is geen schending van (het oude) artikel 97 van de Grondwet, wanneer het op een conclusie gegeven antwoord niet terzake dienend is.² Indien de door de eenzijdig aangestelde deskundige naar voor gebrachte elementen van die aard zijn dat zij de Rechtbank doen twifelen aan de gegrondheid van de stelling van de tegenpartij, dan zal de Rechtbank eventueel een expertise bevelen nopens de juiste omstandigheden van het ongeval, of indien een eenzijdig expertiseverslag voldoende overtuigingselementen bevat, de stelling van dit laatste overnemen. De Rechter moet geen expertise bevelen wanneer hij zelf de nodige technische kennis bezit om het gesteld technisch probleem op te lossen, maar in dergelijk geval moet hij zijn beslissing op technisch gebied motiveren. Er werd beslist dat wanneer de Hoven en Rechtbanken geen bijzondere kennis of ervaring hebben in een domein dat zeer technisch is, het gevaarlijk zou zijn voor de Rechter om zijn beoordeling in de plaats te stellen van deze van een vooraanstaand gerechtelijk deskundige, wanneer de partij die dit advies betwist, er niet in slaagt denkfouten aan te tonen of haar beweringen niet kan staven met een behoorlijk verslag van een tegenexpert.³ In ieder geval kan worden gesteld dat het verwerpen van een door een van de partijen neergelegd technisch advies, op grond van de loutere bewering dat dit eenzijdig of laattijdig zou zijn, niet aan die vereiste voldoet. De Rechter moet zijn beslissing wel gronden op stukken die in de procedure zijn neergelegd, en niet op feitelijke gegevens waarover de partijen geen tegenspraak hebben gevoerd, en waarvan de Rechter slechts buiten de terechtzitting kennis heeft kunnen krijgen.⁴ Aangenomen wordt ook dat de rechter rekening mag houden met de ervaringsregels die hem toelaten uit bepaalde concrete feiten een op de ervaring gebaseerd besluit te kunnen trekken. Het gaat hier om “algemene regelmatigheden” met een zuiver empirisch karakter.⁵ Aldus neemt men aan dat de rechter, zonder debat, mag geacht worden te weten dat de aarde rond is, dat het in ons land gedurende de winter kouder is dan in de zomer, dat de dagen langer zijn in de lente en in de zomer dan in de herfst en de winter, en dat de regen het adhesievermogen van een geasfalteerde weg vermindert.⁶ Het is zeer de vraag of men onder die “ervaringsregelen” ook de specifieke technische kennis betreffende de totstandkoming van een verkeersongeval kan rekenen.

1. Cass. 8 april 1941, *Pas.* 1941, I, 139.

2. F. DUMON, ‘De motivering van de vonnissen en arresten en de bewijskracht van de akten’, *R.W.* 1978-79, 264.

3. Bergen 31 mei 1976, *R.H.A.* 1975-76, 429.

4. Cass. 6 januari 1982, *R.W.* 1982-83, 1266; *R.P.D.B.* v° Preuve, nrs. 29-31.

5. M. STORME, ‘De bewijslast in het Belgisch privaatrecht’, nr. 313; Cass. 23 oktober 1981, *Pas.* 1982, I, 278; Cass. 14 januari 1981, *Pas.* 1981, I, 514; Cass. 23 januari 1980, *Pas.* 1980, I, 578; Cass. 25 september 1979, *Pas.* 1980, I, 113.

6. F. DUMON, ‘De l’Etat de droit’, *J.T.* 1979, p. 498, nr. 23.

Elke partij mag zich laten bijstaan door raadslieden en adviezen vragen die van aard zijn de stelling die zij verdedigt te doen aanvaarden, maar de Rechter is er niet toe gehouden aan deze gegevens evenveel geloofwaardigheid toe te kennen als aan het verslag van de deskundige die door het Parket werd aangesteld.¹

§ 3. Technische beoordelingselementen

1. DE AARD VAN DE SCHADE

- 2331 Bij een ongeval tussen relatief zware wagens en wanneer de reactietijd van de voorranghebbende bestuurder miniem was, is het niet abnormaal dat er relatief zware schade ontstaat, zodat deze omstandigheid op zichzelf alleen niet aantoonst dat die bestuurder zijn snelheid niet voldoende had aangepast.²

2. GLASSCHERVEN

- 2332 Glasscherven hebben de eigenschap om, bij aanrijding, naar alle kanten weg te springen. Zij kunnen geen aanduiding geven over de plaats van de aanrijding.³ De ligging van glasscherven toont slechts de plaats waar deze zijn terechtgekomen, na te zijn geprojecteerd door het contact van twee lichamen. Zij tonen derhalve geenszins de juiste plaats waar dat contact heeft plaatsgehad.⁴

3. REMSPOREN EN WISKUNDIGE SNELHEIDSBEREKENING

- 2333 Bij de berekening van de initiële snelheid moet het remspoor met ongeveer 10% verlengd worden omdat de afstand van effectief remmen altijd langer is dan de afstand van het zichtbaar remspoor. De wielen blokkeren immers niet onmiddellijk.⁵

De wiskundige berekeningen van de snelheid en de remafstanden geven slechts juiste resultaten wanneer zij gebaseerd zijn op correcte gegevens. Indien zij steunen op theoretische, arbitraire of onvoldoende geverifieerde

1. Luik 21 oktober 1993, *Verkeersrecht* 94/75.

2. Brussel 29 juni 1989, *Verkeersrecht* 90/6.

3. Antwerpen 23 december 1988, *Verkeersrecht* 89/118: andere, zwaardere, onderdelen van het voertuig kunnen dit wel doen.

4. Rb. Gent 15 oktober 1984, *Verkeersrecht* 87/179.

5. Brussel 6 april 1987, *Verkeersrecht* 88/25.

gegevens, kunnen de berekeningen gedaan door de technische raadsman van een van de partijen niet in aanmerking worden genomen.¹ De formules en tabellen die toelaten de snelheid van een voertuig te berekenen in functie van de remafstand, kunnen enkel worden toegepast wanneer het betrokken voertuig onderworpen werd aan een constante actie van het remsysteem tot aan zijn stilstand.²

Het gebruik van computerprogramma's om de snelheid te meten van een voertuig dat bij een verkeersongeval betrokken is, levert niet de waarborg van de wetenschappelijke zekerheid. De innerlijke overtuiging van de rechter verdient dan ook de voorkeur.³

AFDELING 5. BEPERKINGEN

§ 1. Geen oordeel op grond van persoonlijke kennis van de rechter

2334 De rechter mag geen uitspraak doen op grond van zijn persoonlijke kennis van de feiten die hij niet heeft vernomen in de loop van het proces.⁴ Echt algemeen bekende feiten en algemene ervaringsregels mag de rechter wel, zonder bewijslevering, voor gekend aanvaarden.⁵

Een algemeen bekend gebruik behoort tot de ambtshalve kennis van de rechter en behoeft dienvolgens geen bewijs.⁶

Het bestreden arrest schendt onder meer artikel 870 Ger. W. wanneer het Hof van Cassatie niet kan nagaan of de rechter uitspraak doet op grond van regelmatig in het geding gebrachte elementen, waarover de partijen vrij tegenspraak hebben kunnen voeren, dan wel of hij, integendeel, op zijn persoonlijke wetenschap van de feiten steunt.⁷

Dubbelzinnig is het arrest waarin niet kan worden uitgemaakt of de appelrechters een buiten de algemene bekendheid vallende vaststelling op persoonlijke wetenschap dan wel op hen regelmatig voorgelegde gegevens doen steunen, zodat het niet mogelijk is de wettigheid van de beslissing te toetsen.⁸

1. Bergen 28 februari 1991, *Verkeersrecht* 91/119.

2. Bergen 13 februari 1990, *Verkeersrecht* 91/19.

3. Luik 26 november 1996, *De Verz.* 1997, 336.

4. Cass. 6 januari 1982, *R.W.* 1982-83, 1266.

5. Cass. 16 december 1981, *R.W.* 1982-83, 1200; Cass. 24 januari 1995, *Verkeersrecht* 95/75; *P. & B.* 1995, 115.

6. Cass. 11 maart 1983, *Arr. Cass.* 1982-83, 858; *Pas.* 1983, I, 766.

7. Cass. 13 september 1984, *Arr. Cass.* 1984-85, 84; *Pas.* 1985, I, 67.

8. Cass. 17 april 1986, *Arr. Cass.* 1985-86, 1114; *Pas.* 1986, I, 1006.

De rechter die zijn beslissing niet laat steunen op eigen kennis, maar op uit ervaring algemeen bekende feiten, miskent noch de bewijsregels in strafzaken, noch het recht op tegenspraak en het recht van verdediging.¹ Door gebruik te maken van in de vakliteratuur voorkomende begrippen (een remweggrafiek), laat de rechter zijn beslissing niet steunen op eigen kennis of op gegevens die niet tot het debat behoren.²

- 2335 Het beginsel van de tegenspraak verbiedt de rechter zich voor zijn beslissing te steunen op persoonlijke vaststellingen, gedaan buiten het raam der debatten of op grond zijn persoonlijke ervaring. Zo is het vonnis onwettig waarbij de rechter uitspraak doet op grond van vaststellingen tijdens een plaatsbezoek dat hij heeft uitgevoerd zonder medeweten van de partijen. De vraag rijst wat moet worden begrepen onder “persoonlijke kennis” die principieel eerst aan het debat dient te worden onderworpen alvorens door de rechter te worden gebruikt, en “gegevens van algemene bekendheid”, die de rechter in elk geval mag gebruiken. De grens tussen beide begrippen is niet steeds gemakkelijk te trekken. Zo werd beslist dat de rechter gebruik maakt van persoonlijke kennis indien hij beslist dat “de plaats en het uur van de feiten doen besluiten dat het mogelijk was in de buurt een reglementaire parkeerplaats te vinden” of “dat een voetganger van de leeftijd van het slachtoffer méér dan één meter per seconde aflegt” of nog dat “een wagen in realiteit langer is dan de 2,80 meter die op de schets staat vermeld”. In deze gevallen werd tegelijk vastgesteld dat deze overweging van de feitenrechter niet uit de debatten of uit het dossier was geput. Indien deze vaststellingen wel aan een debat waren onderworpen kon er geen sprake meer zijn van persoonlijke kennis van de rechter. Zo kunnen de plaatsgesteldheid van de plaats van een ongeval en de scherpte van een bocht geen persoonlijke kennis zijn indien hieromtrent conclusie werd genomen en de rechter alleen deze aangebrachte gegevens apprecieert. Persoonlijke kennis kan, volgens sommigen, wel door de rechter worden gebruikt indien hij deze aan een tegensprekelijk debat onderwerpt. Moeilijker is de bepaling van de gegevens van algemene bekendheid en regels uit algemene ervaring die behoren tot de kennis of de ervaring van een “ontwikkeld mens” of tot de cultuur die de rechter moet hebben (“des faits généraux notoires et des règles d’expérience commune”). Er wordt een onderscheid gemaakt tussen deze twee soorten feiten en een bijzonder feit dat alleen maar op een bepaald tijdstip “algemeen bekend zou zijn”. Deze laatste gegevens zouden wél aan de tegenspraak moeten worden onderworpen.
Werden daarentegen erkend als algemene ervaringsregelen of gegevens van algemene bekendheid:

1. Cass. 24 januari 1995, *Verkeersrecht* 95/75.

2. Cass. 6 oktober 1987, *Verkeersrecht* 88/42.

- het feit dat de absorptiesnelheid van alcohol in het menselijk lichaam varieert naargelang het soort drank en de mate waarin de maag gevuld is;
- het feit dat een louter contact tussen het lichaam van twee fietsers voldoende is om een van hen van zijn fiets te stoten;
- de verplichting voor handelsvertegenwoordigers om voor hun werkgever veel te reizen;
- het feit dat een “radardetector” bedoeld is om de bestuurder te verwittigen van de aanwezigheid van een multanova-toestel van de politiediensten;
- het feit dat de regen een asfaltweg gladder maakt dan normaal;
- bepaalde technische gegevens (o.a. tabellen van remtijden en afstanden), zelfs indien deze slechts worden aangetroffen in gespecialiseerde publicaties.

Een aantal van deze uitspraken vermeldt dat deze gegevens ook aan de tegenspraak werden onderworpen, wat volstrekt irrelevant is vermits het eigene van gegevens van algemene bekendheid hierin bestaat dat zij mogen worden gebruikt zonder aan de tegenspraak te zijn onderworpen. Of een deductie die de rechter uit een aan de tegenspraak onderworpen element afleidt al dan niet van algemene bekendheid is, is ook irrelevant vermits de tegenspraak geen betrekking heeft op de wijze waarop de rechter een bewijselement interpreteert. Vermits een gegeven van algemene bekendheid een volwaardig bewijsmiddel is, mag de rechter hieruit een feitelijk vermoeden afleiden.¹

De feitenrechter mag wettig vaststellen dat het algemeen bekend is dat de veiligheidsgordel bij hevige zijdelingse aanrijdingen heel wat minder bescherming biedt dan bij frontale botsingen.²

§ 2. *Rechtmatigheid van het verkregen bewijs*

- 2336 Het bewijsmateriaal moet rechtmatig verkregen zijn (dit is bv. niet het geval wanneer men te maken heeft met afgetapte telefoons, niet-erkende privédetectives, schending van het beroepsgeheim of het briefgeheim enz.). Een privédetective is een particulier die zich inlaat met opsporingsactiviteiten, met het inwinnen van informatie over andere particulieren. In de Wet van 19 juli 1991 werden de verplichtingen van de privédetectives strikt omschreven. De verzekeraars kunnen er niet langer omheen dat ook bepaalde van hun inspecteurs aan deze wet onderworpen zijn. Met alle gevolgen van dien: zij moeten een vergunning hebben, een opleiding

1. P. TRAEST, *Het bewijs in strafzaken*, Gent, Mys & Breesch, 1992, nrs. 731-733.

2. Cass. 23 september 1997, *Verkeersrecht* 98/20.

volgen en een jaarlijkse heffing betalen. Zij moeten een aantal dwingende bepalingen van de desbetreffende wetgeving naleven, en alleszins rekening houden met de wettelijke bepalingen tot bescherming van het privéleven. Een verzekeringsinspecteur mag bijvoorbeeld geen medische of gerechtelijke informatie opzoeken over de persoon die het voorwerp van zijn onderzoek uitmaakt. Hij riskeert dan niet enkel een zware sanctie, de onrechtmatig verkregen inlichtingen zullen bovendien niet kunnen worden aangewend in een gerechtelijke procedure.

Een bespreking van de gevallen van onrechtmatig verkregen bewijs zou het kader van deze studie te buiten gaan.¹

1. Zie daarover: R. MOUGENOT, *La preuve*, Brussel, Larcier, 1990, nrs. 18, 246, 249; in het strafrecht: R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1994, nrs. 1177-1186.

